

Drifting. Hanne Nielsen & Birgit Johnsen. By Frank Falch Sørlandets Kunstmuseum

I drift

På tre sidestilte lerreter projiseres et nærbilde av havoverflaten. Bildet av bølger erstattes av et skipsdekk på det ene lerretet. Etter kort tid kommer bildet av havet tilbake, men med en gjenstand i det fjerne. Er det en flåte vi aner? På lerretet til venstre fades bilder fra en skipsbro inn, og en stemme sier:» Jeg husker at vi nettopp hadde spist frokost ...».

Slik begynner Hanne Nielsen og Birgit Johnsens monumentale videoinstallasjon *Drifting*. Den er basert på en virkelig hendelse. Den 21. april 2006 ble en mann funnet drivende på en flåte, ca. 30 nautiske mil syd for Kristiansand, i internasjonalt farvann i Skagerak. Den skrøpelige farkosten besto bare av en pall festet til fire oljefat, og den tynnkledde mannen var tydelig medtatt da han ble plukket opp av den norske gasstankeren Berge Odin, etter flere døgn på sjøen. Skipet førte mannen i land på den svenske vestkysten. Her ble han overlatt til immigrasjonspolitiet som gikk i gang med å etablere identiteten, men mannen var lite medgjørlig, og ville ikke samarbeide. Saken skapte stor oppsikt internasjonalt, og i media ble det spekulert i mannens mange mulige nasjonaliteter. Én teori var at han hadde vært blindpassasjer på et skip og, etter å ha blitt oppdaget, var blitt satt ut på en flåte, overlatt til sin egen skjebne.

Hendelsen er utgangspunktet for verket *Drifting* til den danske kunstnerduoen Hanne Nielsen og Birgit Johnsen. I videoinstallasjonen reiser kunstnerne flere viktige spørsmål. På et umiddelbart plan gjelder det hvordan man skal forholde seg til et menneske som det ikke er mulig å finne ut hvor kommer fra, og som motsetter seg enhver form for samarbeid. På et mer overordnet nivå omfatter problemstillingen forholdet mellom individ og samfunn. Et viktig aspekt er hvordan identitet i vår tid er tett forbundet med nasjonalitet og innordning i sosiale systemer. Et tilfelle som «flåtemannen» utfordrer vår egen samfunnsstruktur hvor vi andre opplever å ha funnet en naturlig plass. Betyr det at han har mindre verdi som menneske og dermed også mindre krav på beskyttelse som individ? På et eksistensielt plan handler verket om det å være uten en tilhørighet som vi andre tar for gitt, i våre veltilpassede og innordnede liv. Mannen på flåten er i drift, både bokstavelig og i overført betydning. Videoinstallasjonen kan derfor leses som et bilde på en eksistensiell situasjon hvor mennesket er uten ankerfeste og trygghet.

Fortellerstrukturen utgjør et viktig aspekt ved *Drifting*. Hanne Nielsen og Birgit Johnsen har valgt en form som forsterker tematikken. Historien fortelles på en fragmentert måte, uten en klassisk kronologi som driver fortellingen frem fra begynnelse til slutt, slik vi gjerne er vant til det fra den typiske Hollywood-filmen. I videoinstallasjonen fortelles historien om flåtemannen på tre lerreter som henger i rommet, ikke på linje, men forskjøvet i forhold til hverandre. I tillegg viser en fjerde projeksjon fragmenter fra kommunikasjonen rundt mannen. Som betrakter er det ikke mulig å fange alle projeksjonene samtidig, men blikket må vandre mellom bildene. I tillegg glir bildene over i hverandre, og det veksles mellom nærbilder av mannen på flåten, flåten på havet, bilder fra skipet og opptak fra det svenske politiet som forsøkte å etablere mannens identitet.

Et annet brudd på en logisk fortellerstruktur er kombinasjonen av fiksjon og fakta. Dette understrekes gjennom bruk av autentisk billedmateriale, intervju med diverse aktører og opptak av en mer poetisk karakter. Her finnes dokumentariske elementer, som intervjuer med skipskapteinen

og representanter fra svenske myndigheter, kombinert med iscenesatte skildringer av mannen på flåten og poetiske opptak av havet. Han vises både i nærbilder og på avstand, som en ensom, forlatt skikkelse på den lille flåten, drivende på et uendelig hav. Han fremstilles dessuten av en skuespiller, og brokker av filmen fremstår som en *re-enactment*, en slags fiksjon eller gjenfortelling av «flåtemannens» opplevelser. Et brudd på en realistisk fortellerkonvensjon er de delene av installasjonen hvor han vises i bildet, som i opptak med svensk politi. Her er han et slags stumt vitne til sin egen fortelling. Det synliggjør at mannen ikke har en egen stemme, og er uten mulighet til å påvirke de beslutninger som tas. Mannen er dermed «passivt» tilstede, som et objekt.

Verket *Drifting* er en hybrid fortelling med ulike stemmer og perspektiver. Videoinstallasjonen kombinerer en faktisk hendelse med fiktive og poetiske elementer. Betrakteren beveger seg mellom de ulike fortellerkomponentene, og må selv danne seg et bilde av det som har hendt. Dette understrekes av bevegelser mellom bildene som projiseres på de tre lerretene. Det fades inn og ut, mellom nærbilder av mannens ansikt og det uendelige havet og fakta-opptak fra virkeligheten.

Historien fikk etter hvert sin oppklaring, og den rette identiteten ble fastslått. Det er av mindre betydning for kunstnerne. De er opptatt av «flåtemannen» som et bilde på forholdet mellom individ og fellesskap. De bruker historien for å stille viktige spørsmål rundt måten vi organiserer samfunnet på, og hvilken plass det enkelte menneske har. Historien fortelles på individplan, men spørsmålene er aktuelle på et allment plan, i lys av de siste årenes strøm av flyktninger. Også i dag tvinges mennesker til å oppgi et fast holdepunkt i tilværelsen, og være i drift mot det ukjente.

Hanne Nielsen & Birgit Johnsen

Hanne Nielsen (f. 1959) og Birgit Johnsen (f. 1958) er begge utdannet ved Det Jyske Kunstakademi, Aarhus, i henholdsvis 1990 og 1991. De har virket sammen siden 1993, og har hovedsakelig hatt video, dokumentarfilm og installasjoner som sitt arbeidsfelt. De har hatt en omfattende utstillingsvirksomhet, både i Danmark og i utlandet, deriblant Tyskland, Polen, Russland og Kina. I 2014 hadde de en omfattende retrospektiv utstilling i ARoS Kunstmuseum i Aarhus. Visningen av *Drifting* i Kristiansand, er deres første solopresentasjon i Norge.